

BT-09

Ver 0.1

Op- en overslag

HISTORIEK VAN HET DOCUMENT

Versie en datum van goedkeuring	Reden van revisie	Draagwijdte van de revisie	Uiterste datum van toepassing
0.0 03/07/2008	Start van de nieuwe GMP : nieuwe bepalingen	Volledig document	01/01/2009
0.1 21/10/2016	Wijziging van een referentie (Verordeningen dierlijke bijproducten)	Punt 4.1	21/10/2016
	Nieuwe lay-out	Volledig document	
	Wijziging van de benaming (logo en standaard)	Volledig document	

Inhoudstafel

1. INLEIDING	4
2. TOEPASSINGSGEBIED.....	4
3. PRINCIPE VAN DE VOLGORDE EN REINIGINGSREGIMES	4
3.1. PRINCIPE.....	4
3.2. MOGELIJKE SITUATIES	5
3.3. REINIGINGSREGIMES	6
3.3.1. <i>Afwezigheid van reiniging</i>	6
3.3.2. <i>Reinigingsregime A (droge reiniging)</i>	6
3.3.3. <i>Reinigingsregime B (reiniging met water) of C (reiniging met water + reinigingsmiddel)</i>	6
3.3.4. <i>Reinigingsregime D (reiniging met water + reinigingsmiddel + desinfectie)</i>	7
4. LIJST VAN TOEGELATEN EN VERBODEN VOORGAANDE PRODUCTEN EN AANVERWANTE REINIGINGSREGIMES	8
4.1. PRODUCTEN VERMELD IN TABEL 1	8
4.2. PRODUCTEN NIET VERMELD IN TABEL 1	9
5. TOELATINGSPROCEDURE VOOR DE INSTALLATIE NA OP- OF OVERSLAG VAN EEN VERBODEN PRODUCT	10
5.1. PROCEDURE A : VISUELE CONTROLE DOOR EEN EXTERNE INSTELLING, GOEDGEKEURD DOOR OVOCOM VZW 10	
5.2. PROCEDURE B : ANALYSE VAN HET SPOELWATER.....	10

BT-09 : Op- en overslag

1. Inleiding

Dit document wil de te nemen maatregelen weergeven bij de volgorde van de producten in installaties voor op- en/of overslag. De toe te passen reinigingsmethoden worden erin beschreven, alsook de wijze waarop een installatie, waarin een verboden product werd doorgevoerd of opgeslagen, opnieuw voor de op- of overslag van diervoeders of 'te verwerken nevenstromen' geschikt kan worden verklaard.

2. Toepassingsgebied

De vereisten uit dit document zijn eigen aan de **GMP-Regeling Feed Chain Alliance Standaard** en zijn van toepassing op alle **GMPFCA** -gecertificeerde ondernemingen die de op- en overslag realiseren van diervoeders of 'te verwerken nevenstromen", in bulk, voor eigen rekening of voor rekening van derden.

Dit document is eveneens van toepassing op de herbruikbare stevige verpakkingen (vaten, reservoirs, containers, etc).

De soepele verpakkingen (bigbags bvb.) kunnen niet worden gerecupereerd in de veehouderijen en daarna worden hergebruikt.

Behoudens een eventuele specifieke bepaling, zijn de voorschriften uit dit document noch van toepassing op de op- en overslag van niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten, noch op de diervoeders of 'te verwerken nevenstromen' die er bevatten.

Voorbeeld

De onderneming doet de opslag van granen voor rekening van derden. Zij beschikt over een droger voor de granen die een dusdanige vochtigheidsgraad vertonen dat hun bewaring in gevaar zou kunnen komen. Parallel hieraan verkoopt de onderneming mineraalmengsels in zakken en likblokken.

Zij moet derhalve dit document integraal toepassen voor de granen in bulk, maar niet voor de mineraalmengsels in zakken en de likblokken.

3. Principe van de volgorde en reinigingsregimes

3.1. Principe

Wanneer twee opeenvolgende producten in bulk worden op- of overgeslagen in eenzelfde installatie, dan kan het noodzakelijk zijn om tussen de beide handelingen een aangepast reinigingsregime toe te passen zodat een besmetting van het tweede product met het eerste wordt verhinderd.

Dit principe is steeds van toepassing vanaf dat het tweede product een diervoeder of een 'te verwerken nevenstroom' is.

De opeenvolging van opgeslagen/behandelde producten en de uitgevoerde reiniging moet worden geregistreerd.

Elke stockageruimte moet individueel geïdentificeerd worden. Elke volledige leegmelding van een stockageplaats dient te worden geregistreerd. Het is aangewezen jaarlijks een volledige leegmelding te doen van de stockageruimte.

Besmetting

Een besmetting van diervoeders kan ook ontstaan via gestockeerde materialen in hun buurt (bvb. besmetting via de lucht of door de wielen van voertuigen).

De onderneming moet dit type van besmetting in zijn HACCP plan evalueren en de nodige maatregelen nemen om dit voorkomen.

3.2. Mogelijke situaties

De drie volgende gevallen kunnen zich voordoen :

1. De productvolgorde vormt noch een besmettingsrisico voor de diervoeders of de 'te verwerken nevenstromen', noch voor de opvolging van de traceerbaarheid (zelfde product van eenzelfde lot) ; geen enkele reiniging is vereist.
2. De productvolgorde vormt een risico voor de opvolging van de traceerbaarheid (het volgende product behoort niet tot hetzelfde lot) of een besmettingsrisico, maar deze risico's kunnen worden beheerst door een aangepast reinigingsregime toe te passen. Deze reiniging kan droog of met water worden uitgevoerd. In functie van het ervoor opgeslagen product kan het gebruik van een reinigings- of ontsmettingsmiddel vereist zijn.
3. De productvolgorde vormt zo'n besmettingsrisico dat dit enkel kan worden beheerst door een uitzonderlijke maatregel toe te passen. Het verkiest de voorkeur deze producten niet te gaan op- of overslaan in GMP/FCA -gecertificeerde installaties en ze als verboden producten voor op- of overslag in deze installaties te beschouwen.

Opmerkingen :

- Het reinigingsregime dat moet worden toegepast hangt niet af van het volume in kwestie. Het kan zowel een tank van meerdere tientallen m³ als een cubitainer van 1000 liter zijn. Het reinigingsregime wordt bepaald in functie van het product dat ervoor werd op- of overgeslagen.
- Indien de onderneming het laatste voorheen in de installatie opgeslagen of overgeslagen product niet kent (bvb. overname van een exploitatiesite), moet zij het beschouwen als een verboden product. In dit geval moet vóór elk gebruik de toelatingsprocedure worden toegepast (zie punt 5).
- Het is belangrijk dat men alle mogelijke stappen van de overslag in aanmerking neemt. Veel zeer verschillende materialen kunnen bvb. passeren langs hetzelfde weegstelsel of in dezelfde bak van een heftruck.

Afwijking op het reinigingsprincipe

De GMP/FCA -onderneming kan van de specifieke voorschriften van het reinigingsregime afwijken omwille van organisatorische redenen of door onverenigbaarheid van het materiaal (materiaal dat geen reiniging met water verdraagt, risico op corrosie, aanwezigheid van elektrische installaties, etc.). Elke afwijking op dit document moet worden gemotiveerd en geregistreerd. De toegepaste vervangingsmaatregel moet gelijkwaardige waarborgen bieden. Bij de audit wordt deze vervangingsmaatregel door de certificatie-instelling geëvalueerd. De afwijking mag echter niet

worden toegepast op verboden producten.

Zo kan bvb. bij installaties die uitsluitend voor de overslag dienen (redlers, transportbanden, heftoestellen, etc.) een na elke passage bepaalde en toegepaste «ledige» functioneringsduur, indien correct gemotiveerd en geregistreerd, worden beschouwd als een vervangingsmaatregel.

3.3. Reinigingsregimes

3.3.1. Afwezigheid van reiniging

Wanneer het volgende (op te slane) diervoeder of de volgende (op te slane) « te verwerken nevenstroom » bestaat uit hetzelfde product, afkomstig is van hetzelfde lot en voor eenzelfde opdrachtgever is, is het mogelijk af te wijken van de reinigingsvoorschriften, tenzij dit anders werd overeengekomen (bvb. met de klant).

3.3.2. Reinigingsregime A (droge reiniging)

Indien het voorgaande op- of overgeslagen product een droog en « neutraal » product is, is een droge reiniging voldoende.

Bij een droge reiniging wordt de installatie, na lediging, gereinigd door zuigen, uitblazen of vegen. Het zuigen geniet hier steeds de voorkeur, omdat daardoor geen verspreiding van stof optreedt. Moeilijk bereikbare plaatsen moeten bijkomend en indien nodig manueel met een stoffer of dergelijke worden gereinigd. Indien het resultaat na reiniging onvoldoende blijkt, zal men moeten overschakelen op een natte reiniging (zie volgend punt).

3.3.3. Reinigingsregime B (reiniging met water) of C (reiniging met water + reinigingsmiddel)

Indien het ervóór op- of overgeslagen product een vloeibaar, vochthoudend, vochtig of plakkend product is, of een fysisch en/of chemisch risico inhoudt, is een reiniging met water (met of zonder reinigingsmiddel) noodzakelijk.

De algemene reinigingsprocedure is de volgende :

- restanten van het voorgaande product zoveel mogelijk en indien mogelijk droog verwijderen (niet van toepassing op vloeibare producten);
- vervolgens « voorwassen » met koud (zonodig warm) water en moeilijk bereikbare plaatsen handmatig reinigen ;
- hogedrukreiniging met water (eventueel met toevoeging van een reinigingsmiddel) ;
- naspoelen met (warm (ongeveer 60°C)) water indien aanbevolen door de leverancier van het reinigingsmiddel
- indien nodig drogen of slechts gebruiken nadat de installatie droog is.

Indien mogelijk wordt er gebruik gemaakt van een hogedruktoestel met spuitnippel met platte straal, onder een druk van min. 25 bar, of meer indien nodig.

Het reinigingsmiddel zal worden aangepast aan de aard van het voorgaande product (oplosbaar in water, vet product, etc.) en gebruikt conform de gebruiksvorschriften van de leverancier van het reinigingsmiddel.

De moeilijk bereikbare plaatsen moeten individueel en met behulp van passende middelen, zoals borstels, worden gereinigd.

Bij de reiniging is het belangrijk dat het water kan afvloeien. Indien nodig (bvb. op- of overslag van droge producten), wordt de installatie of de opslagruimte slechts gebruikt als ze volledig droog is.

Een paar aanbevelingen

Producten die rijk zijn aan eiwitten en vetten vereisen het gebruik van reinigingsproducten. Voor vetten is er bovendien water nodig waarvan de temperatuur hoger is. Het water mag echter niet warmer zijn dan 60° C, om de stolling van de eiwitten, die daarna aan de wanden zouden kunnen kleven, te verhinderen.

Voor de verwijdering van chemische stoffen (bvb. bepaalde samengestelde chemische meststoffen), moet men bij voorkeur warm water op een temperatuur van 60° of meer gebruiken, om de oplosbaarheid van het chemisch product te verbeteren.

3.3.4. Reinigingsregime D (reiniging met water + reinigingsmiddel + desinfectie)

Een dergelijke behandeling zal over het algemeen slechts efficiënt zijn na een voorafgaande reiniging met water met een reinigingsmiddel (zoals hoger beschreven). Elke andere vorm van desinfecteren (bijvoorbeeld droog) mag alleen worden toegepast indien de doeltreffendheid ervan vaststaat. In alle voorliggende gevallen zullen enkel de wettelijk toegelaten (erkende) producten mogen worden gebruikt en dit enkel in de dosis die vermeld staat in de gebruiksaanwijzing.

Lijst van toegelaten ontsmettingsmiddelen

In België publiceert de Federale Overheidsdienst « Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu » op haar website de lijst van de toegelaten biociden.

De ontsmettingsmiddelen staan er eveneens in opgesomd.

U kunt deze lijst raadplegen en/of downloaden op de website van de FOD « Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu », op het volgende adres :

<https://portal.health.fgov.be/>, vervolgens « Milieu », « Chemische stoffen », « Biociden » en tenslotte « Lijst van toegelaten biociden ».

Het is belangrijk te noteren dat deze lijst regelmatig wordt geüpdatet en dat het noodzakelijk kan zijn deze geregeld te raadplegen.

Voor de diervoedersector moet het product van het type 4 zijn, d.i. een ontsmettingsmiddel voor oppervlakten die in aanraking komen met voedingsmiddelen en diervoeders.

Deze producten mogen worden gebruikt voor de ontsmetting van het materiaal, de containers, de consumptieapparaten, de oppervlakten of pijpleidingen bij de productie, het vervoer, de opslag of de eindconsumptie van de diervoeders.

Deze informatie staat vermeld in de 4de kolom van de lijst. Het cijfer 4 staat vermeld als het

product toegelaten is voor dit gebruik.

De keuze van het ontsmettingsmiddel zal gebeuren in functie van de aard van het biologisch risico verbonden aan het laatst op- of overgeslagen product.

De criteria zijn in het bijzonder :

- het materiaal van de installatie en de inrichting ervan
- het nagestreefde doel (bacteriedodende, schimmelwerende en/of virusdodende werking van het ontsmettingsmiddel)
- de verenigbaarheid van het ontsmettingsmiddel met de aard van het diervoeder of van de 'te verwerken nevenstromen'. Er moet gebruik worden gemaakt van ontsmettingsmiddelen die in de sector van de voedingsindustrie erkend zijn.

De gebruiksaanwijzing en de gebruiksvoorzorgen voor het ontsmettingsmiddel moeten verplicht worden gevolgd. In de voedingsindustrie geldt het voorschrift dat men steeds moet spoelen na ontsmetting. Om het risico op residuen te vermijden, verdient het aanbeveling deze regel ook toe te passen op de installaties van de onderneming, tenzij er werd aangetoond dat de residuen geen risico vormen. In sommige gevallen, wanneer de oppervlakte te lang nat blijft, kunnen er zich overlevende bacteriën ontwikkelen, in het bijzonder ingevolge de verwijdering van het ontsmettingsmiddel.

4. Lijst van toegelaten en verboden voorgaande producten en aanverwante reinigingsregimes

4.1. Producten vermeld in tabel 1

De tabel 1 vermeldt de producten die vóór een diervoeder of een 'te verwerken nevenstroom' mogen worden op- of overgeslagen alsook het minimumreinigingsregime dat in dit geval moet worden toegepast. Ze vermeldt een zeker aantal producten dat doorgaans in ondernemingen uit de diervoedersector wordt aangetroffen.

De onderneming kan steeds beslissen een meer volledig reinigingsregime toe te passen.

Producten op- of overgeslagen vóór een diervoeder of een 'te verwerken nevenstroom'	Vereiste minimumreiniging
droge diervoeders	A
droge voedingsmiddelen	A
onbehandeld zaaigoed dat gezond, deugdelijk en van gebruikelijke handelskwaliteit is	A
natte diervoeders (< 75 % DS)	B
vloeibare diervoeders (uitgezonderd oliën)	B
natte voedingsmiddelen (< 75 % DS)	B
vloeibare voedingsmiddelen (uitgezonderd oliën)	B
vaste minerale brandstoffen (antraciet, eierkolen, briketten verkregen uit steenkool, cokes (van steenkool, van bruinkool of van turf) (Cas-	B

Producten op- of overgeslagen vóór een diervoeder of een 'te verwerken nevenstroom'	Vereiste minimumreiniging
nummer : 65996-77-2), cokeskolen, bitumineuze steenkool, steenkool en steenkoolagglomeraten (hard coal, steam coal), bruinkool en bruinkoolbriketten, halfcokes (van steenkool, van bruinkool of van turf))	
(vaste en vloeibare) chemische meststoffen	B
oliën en vetten van plantaardige oorsprong	C
te verwerken nevenstromen afkomstig van een onderneming uit de voedingssector (enkel wanneer de verwerkingskaart ¹ van de « te verwerken nevenstroom » de uit te voeren reiniging niet preciseert)	D
materialen met waarneembare bederfverschijnselen (bijv. afwijkende geur)	D
materialen die met salmonella of andere ziekteverwekkers besmet zijn	D
gehygiëniseerde (bulk)mestproducten (zonder salmonella, vrij van enterobacteriaceae, aëroob kiemgetal < 1 000 kolonie vormende eenheden per gram behandeld product, een behandeling hebben ondergaan die sporenvormers en toxinevorming onderdrukt en afkomstig uit een door de bevoegde autoriteit erkende biogas- of composteerinstallatie of erkend technisch bedrijf conform Verordening (EG) Nr. ~~1774/2002~~ 1069/2009 en Verordening (EU) Nr. 142/2011)	D
pekcookes (van steenkool of andere minerale teren)	Verbod op opslag of overslag
petroleumcokes (CAS-nummers : 64741-79-3 et 64743-05-1)	
afval van levensmiddelen–onbehandelde keukenresten ("swill")	
zaaigoed behandeld met toxische stoffen	
technische vetten (o.a. gerecycleerde frituurvetten)	
smeerolie	
minerale-olie (o.a. Quakerol)	

Tabel 1 : Lijst van verboden en toegelaten voorgaande producten (en minimumreinigingsregimes)

4.2. Producten niet vermeld in tabel 1

Indien de onderneming voorafgaand aan een diervoeder of een 'te verwerken nevenstroom' een product wenst op- of over te slaan dat niet vermeld staat in tabel 1, moet zij een risicoanalyse uitvoeren die specifiek gericht is op de op- of de overslag van dit product.

In functie van deze analyse kan de onderneming:

¹ in de zin van het document 'BT-07: Levensmiddelenbedrijven'

- de op- of de overslag van dit product voorafgaand aan de op- of de overslag van een diervoeder of een 'te verwerken nevenstroom' niet toestaan ;
- de op- of de overslag toestaan mits de uitvoering van een reiniging die aangepast is aan de producteigenschappen.

In dit geval zijn de productparameters die in aanmerking moeten worden genomen voor de bepaling van de reiniging :

- zijn droge, hygroscopische, vochtige of vloeibare aard ;
- zijn oplosbaarheid in water of in vet ;
- zijn kleur ;
- zijn geur ;
- etc.

5. Toelatingsprocedure voor de installatie na op- of overslag van een verboden product

Wanneer een op- of een overslag van een verboden product heeft plaatsgevonden, kan de installatie, in bepaalde gevallen, onder de onderstaande minimale stringente voorwaarden, (opnieuw) worden toegewezen voor de op- of overslag van diervoeders en/of 'te verwerken nevenstromen'.

De onderneming moet een reiniging met water (+ reinigingsmiddel) uitvoeren, waaraan eventueel een desinfectie wordt gekoppeld, toegesneden op de specifieke aard van het vorige op- of overgeslagen product, en volgens een vooraf uitgewerkt protocol.

De controle van de maatregel kan op tweeërlei wijze gebeuren.

5.1. Procedure A : Visuele controle door een externe instelling, goedgekeurd door OVOCOM vzw

- na de hoger genoemde reiniging en ontsmetting, evaluatie van de installatie, voor rekening van de onderneming, door een (GMPFCA -) certificatie-instelling of door een keuringsinstelling (OVC04-Regeling) goedgekeurd door OVOCOM VZW ;
- de certificatie- of keuringsinstelling gaat hiertoe na, met behulp van de traceerbaarheidsdocumenten, welke voorgaande op- en overslaghandelingen en welke reinigingen en desinfecties werden uitgevoerd ;
- vervolgens wordt de installatie visueel beoordeeld op eventueel aanwezige resten, in het bijzonder op de moeilijk te reinigen plaatsen. Afhankelijk van de voorgaande op- of overgeslagen producten en van de resultaten van de visuele inspectie kan de certificatie- of keuringsinstelling, voor rekening van de onderneming, aanvullende hygiënemaatregelen treffen met behulp van de ATP-metingen of de agarstempels ;
- aflevering, door de certificatie- of keuringsinstelling, van een attest dat vermeldt dat de installatie (opnieuw) kan worden toegewezen voor de op- en overslag van diervoeders en/of 'te verwerken nevenstromen'.

5.2. Procedure B : Analyse van het spoelwater

- na de bovenstaande reiniging en ontsmetting, beoordeling van de installatie door de onderneming
- indien het voorheen op- of overgeslagen product louter plantaardig of dierlijk materiaal betreft, kan er in het kader van deze controle gebruik worden gemaakt van ATP-metingen. De resultaten van deze metingen moeten lager liggen dan het niveau van 1000 rlu/20 cm² (RLU = *Relative Light Units*)
- in alle andere gevallen moet een analyse van het laatste spoelwater worden uitgevoerd door een laboratorium dat voldoet aan de eisen van het document 'BT-11: Staalname en analyses'. Dit spoelwater wordt door de onderneming opgevangen en aan het laboratorium

overgemaakt. De installatie kan (opnieuw) worden toegewezen voor de op- of overslag van diervoeders of 'te verwerken nevenstromen' indien de analyseresultaten van het laatste spoelwater voldoen aan de vigerende drinkwaternormen.

Deze analyse wordt ten minste uitgevoerd op de parameters vermeld als « Te analyseren parameters bij routinecontroles » in de zin van de federale wetgeving met betrekking tot de kwaliteit van het water bestemd voor menselijke consumptie².

Deze parameters worden systematisch onderzocht bij een standaardanalyse van de drinkbaarheid van een water. Zij maken deel uit van een globaal pakket dat de laboratoria aanbieden. De totale kostprijs van een dergelijke analyse "in serie" is over het algemeen minder hoog dan de analyse van enkele parameters die apart worden genomen.

Deze minimumparameters zijn de volgende :

- totaal kiemgetal bij 22°C en bij 37°C
- Colibacteriën
- Escherichia coli (E. Coli)
- Ammonium
- Kleur
- Geleidingsvermogen voor elektriciteit
- Waterstofionenconcentratie (pH)
- Nitraat
- Nitriet
- Geur
- Smaak
- Troebelingsgraad.

Het kan echter blijken dat deze minimumparameters niet voldoende zijn en dat andere parameters relevant blijken om te worden geanalyseerd. De onderneming moet hier verwijzen naar haar risicoanalyse.

De risicoanalyse, de eventueel bijkomend te analyseren parameters en de genomen maatregelen moeten ter gelegenheid van de audit door de certificatie-instelling worden geëvalueerd.

Belangrijke opmerkingen

De controle moet vóór elk nieuw gebruik van de installatie voor diervoeders worden uitgevoerd. Dit type controle is dus volledig onafhankelijk van de audit. Ze kan worden uitgevoerd door elke instelling die door OVOCOM goedgekeurd is (cfr. www.ovocom.be).

De controle moet bij elke op- of overslag van een verboden product in de installatie worden herhaald. Vóór elk gebruik voor diervoeders of 'te verwerken nevenstromen' controleert de certificatie- of keuringsinstelling de installatie. In geen enkel geval mag de instelling een specifiek reinigingsprotocol goedkeuren dat vervolgens zou worden toegepast zonder een controle van de installatie door de instelling).

² Koninklijk Besluit van 14 januari 2002 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water dat in voedingsmiddeleninrichtingen verpakt wordt of dat voor de fabricage en/of het in de handel brengen van voedingsmiddelen wordt gebruikt (en wijz.).